

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

12 De actibus communibus omnibus hominibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

minæ, uel æqualiter tot mares quot femina: sed si supponitur quod non in equali numero mares saluentur & femina, potest dici quod cum dicitur, hi qui nunc per redemptionem saluandi sunt &c. pronomen, non, facit personalem demonstrationem, sed simplicem, sicut cum dicitur, Hæc herba crescit in horto meo, ut intelligatur nihil aliud significari, quam quod soli saluandi ab eo nascerentur, quia nullus nascendo ab eo traheret damnationis causam. Non autem potest dici, quod idem homines numero nascerentur, qui nunc nascuntur. Manifestum est enim quod non potest esse idem homo numero, si ab alio patre, uel alia matre nascatur. Cum autem multi sint, ex pluribus uxoribus filios suscipiunt qui saluantur, si in statu innocentie pluralitas uxorū non fuisset, in possibile esset quod iidem homines numero tunc nascerentur, qui nunc saluantur.

QVÆSTIO XII.

DEINDE quæsitum est de actibus communibus omnibus hominibus.

¶ Et primo, De conscientia.

¶ Secundo, De poenitentia.

¶ Circa primum quæsitum sunt duo.

¶ Primo, Vtrum conscientia possit errare.

¶ Secundo, Vtrum conscientia erronea liget.

ARTICVLVS XXVI.

Vtrum conscientia errare possit.

22. q. 19. ar. 5.
& 2. di. 2. q.
2. 2. 4. c.

ADPRIMUM sic proceditur. Videtur, quod conscientia errare non possit, quia ad Ro. 2. dicitur, quod conscientia est lex intellectus nostri, quæ est lex naturæ: sed lex naturalis errare non potest, ergo nec conscientia.

¶ Præterea, Basil. dicit, quod conscientia est naturale iudicium: sed naturale iudicium non potest errare, ut patet in primis principiis indemonstrabilibus, de quibus homo naturaliter iudicat, ergo conscientia non potest errare.

SED CONTRA est, quod Dominus dicit Ioan. 16. discipulis loquens. Venit hora, ut omnis qui interfecerit uos, arbitretur se obsequium præstare Deo: sed hoc non est nisi conscientia errante, ergo conscientia potest errare.

2. p. q. 99. ar.
13. & uer. q.
97. ar. 1. 0.

RESPON. Dicendum, quod conscientia (sicut ipsum nomen sonat) importat applicationem scientiæ, uel notitiæ humanæ ad aliquem proprium actum. Omnis autem notitia quam homo habet, potest ad suum actum applicare siue memoriam, prout homo dicitur habere conscientiam rectificatam quod fecerit aliquid, uel non fecerit: siue etiã scientiam uniuersalem, uel particularem, per quam homo potest cognoscere, utrum aliquid sit faciendum, uel non faciendum, & secundum hoc conscientia dicitur urgere, uel impedire. Manifestum est autem, quod si accipiamus diuersas hominis cognitiones, in aliqua potest esse error, & in aliqua non. In primis enim principiis naturaliter cognitis, siue sint speculatiua, siue sint operatiua, nullus potest errare, sicut in hoc. Omne totum est maius sua parte: uel, Nulli iniuriam esse faciendam. In aliis autem humanis cognitionibus magis particularibus siue pertineant ad partem sensitiuam: siue ad rationem inferiorem, quæ considerat humana: siue ad rationem superiorem, quæ considerat diuina, potest multipliciter error accidere.

Manifestum est autem, quod in applicatione multarum cognitionum ad actum prouenit error, quicunque cognitionum fuerit erronea: sicut patet op fallitas accidit in conclusione quæcumque premissarum fuerit falsa. Sic ergo licet in cognitione primorum principiorum iuris naturalis non sit error, tamen quia in aliis principiis iuris humani, uel diuini potest error accidere, id conscientia hominis errare potest, sicut patet, quod hereticus qui habet conscientiam nunquam iurandi, habet conscientiam erroneam propter hoc, quod credit omnem iramentum esse contra preceptum Dei, licet in hoc non erret, quod æstimat nihil esse faciendum contra preceptum diuinum.

ADPRIMUM ergo dicendum, quod principia particularia habent virtutem concludendi ex primis principiis uniuersalibus: unde conclusio attribuitur principaliter primis principiis, sicut effectus causæ primæ: & eadem ratione, quia iustus conscientia principaliter dependet ex principiis iuris naturalis, sicut ex primis & per se notis, principaliter conscientia dicitur lex naturalis: uel etiam naturale iudicium. Unde patet, solutio ad secundum.

ARTICVLVS XXVII.

Vtrum conscientia erronea liget ad peccatum.

CIRCA secundum sic proceditur. Vt patet in articulo 22. contra Faustum. Omne peccatum est contra legem æternam, quæ est lex Dei: sed quandoque conscientia errans prohibet id quod non est contra legem Dei, sicut patet in hereticis, qui conscientia erronea prohibente, nolunt iurare, nec comedere carnes, aut bibere uinum, non ergo est eis peccatum, si contra conscientiam hoc faciant, & ita conscientia erronea non obligat ad peccatum.

¶ Præterea, Conscientia erronea quandoque dicit homini quod faciat id quod est contra legem Dei, sicut hæretico sua conscientia erronea dicit, quod peccet contra fidem catholicam: sed faciendum contra legem Dei peccat mortaliter. Si ergo est faciendum contra conscientiam erroneam peccat mortaliter, sequeret quod utrobique esset peccatum siue prædicaret contra legem Dei, siue non, & ita esset perplexus, quod esse inconueniens, quia sequeretur quod non pareret ei in uia salutis, cum tamen omnibus pateat per penitentiam in hac uita, non ergo conscientia erronea ligat.

SED CONTRA est, quod ad Roma. 14. super illud, Omne quod non est ex fide, peccatum est, dicitur, quod qui facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam.

RESPON. Dicendum quod cum actus recipiat speciem ab obiecto, non recipit speciem ab eo secundum materiam obiecti, sed secundum rationem obiecti, sicut uisio lapidis non recipit speciem a lapide, sed a colorato quod est per se obiectum uisus. Omnis autem actus humanus habet rationem obiectum autem uoluntatis secundum propriam rationem est bonum apprehensum, & ideo actus humanus iudicatur uirtuosus, uel uitiosus secundum bonum apprehensum, in quod per se uoluntas fert, & non secundum materiale obiectum actus: sicut si aliquis credens occidere patrem, occidat seruum, incurrit parricidii peccatum. & e contrario, si quis uenator putans occidere ceruam, immunda diligentia adhibita, occidat casualiter patrem, immunda est a parricidii crimine. Si ergo aliquid per secundum

dum se non est contra legem Dei, vt leuare festum de terra, vel iurare, apprehendatur errante conscientia ut contra legem Dei existens, & sic voluntas in ipsum feratur, manifestum est quod voluntas feratur per se loquendo & formaliter, in id quod est contra legem Dei: materialiter autem in id quod non est contra legem Dei, immo forte in id quod est secundum legem Dei: & ideo manifestum est quod est tibi contemptus legis Dei, & ideo necesse est quod sit tibi peccatum. Et ideo dicendum est, quod omnis conscientia siue recta, siue erronea, siue in per se malis, siue in indifferentibus est obligatoria, ita quod qui contra conscientiam facit, peccat.

D. 384

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet hæreticus qui iurat conscientia erronea contradicente, materialiter loquendo, non faciat contra legem Dei, tamen formaliter loquendo contra legem Dei facit, ut ostensum est.

AD II. Dicendum, quod si alicui dicta conscientia, vt faciat illud quod est contra legem Dei, si non faciat, peccat: & similiter si faciat, peccat, quia ignorantia iuris non excusat a peccato, nisi forte sit ignorantia inuincibilis, sicut est in furiosis & amensibus quæ omnino excusat. Nec tamen sequitur quod sit perplexus simpliciter, sed secundum quid, potest. n. erroneam conscientiam deponere, & tunc faciens secundum legem Dei non peccat. Non est autem inconueniens, quod aliquo posito aliquis homo sit perplexus, sicut sacerdos qui tenet cantare, si sit in peccato peccat cantando, & non cantando, nec tamen est simpliciter perplexus, quia potest penitentiam agere, & absque peccato cantare: sicut etiam in syllogisticis, uno quodam inconuenienti dato, alia constringunt, ut dicitur in primo physicorum.

Ter. com. 9.

QVÆSTIO XIII.

DE INDE QUÆSTUM EST DE PENITENTIA. Et circa hoc quæsitum sunt duo.

PRIMO, Vtrum si aliquis sacerdos penitenti dicat, Quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum, sit satisfactio sacramentalis.

SECUNDO, Vtrum ei qui prætermisit diuinum officium dicere, cum tenetur ad ipsum, possit imponi alia penitentia pro tali omissione, vel sit ei imponendum quod iteret quod omisit.

ARTICVLVS XXVIII.

Vtrum satisfactio uniuersaliter iniuncta a sacerdote sit sacramentalis.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod prædicta satisfactio non sit sacramentalis. Sacramentalis. n. satisfactio ad aliquid ligat: sed ille cui prædictus modus satisfactionis indicitur, ad nihil ligatur. ergo uidetur quod non sit sacramentalis satisfactio.

SED CONTRA. Illa uidetur esse sacramentalis satisfactio, quia perfecta ad nihil aliud homo tenetur: sed penitens, cui sic satisfactio iniungitur a sacerdote, nihil aliud tenetur implere, cum nihil sit aliud sibi mandatum. ergo huiusmodi satisfactio est sacramentalis.

RESPON. Dicendum, quod hic est quadruplici distinctione vtendum. Primo enim considerandum est, quod peccator est debitor alicuius satisfactionis dupliciter. Vno modo, ex iniunctione sacerdotis. Alio modo, ex peccato commisso, unde si contingat quod sacerdos minorem satisfactionem impo-

ponat penitenti quam sit illa ad quam obligatur ex quantitate sui peccati, subtracto eo quod remittitur uirtute clauium, & contritionis precedentis, nihilominus penitens ad aliquid ulterius obligatur, quod si in hac uita non proficiat, in purgatorio exoluet: & econuerso, si sacerdos imponat maiorem penitentiam quam penitens facere teneatur penitente remissione, quæ est facta per vim clauium & contritione precedente, nihilominus penitens tenetur facere quod sibi iniunctum est, si ad sit facultas. Secundo, considerandum quod opus quod quis facit ex iniunctione sacerdotis, dupliciter ualet penitenti.

Vno modo ex natura operis: alio modo ex ui clauium. Cum enim satisfactio a sacerdote absolvente iniuncta sit pars penitentia, manifestum est quod in ea operatur vis clauium, ita quod amplius ualet ad expiandum peccatum, quam si proprio arbitrio homo faceret idem opus. Tertio considerandum est, quod satisfactio ad duo ualet. Valet. n. ad expiationem culpæ præteritæ, ualet & ad cautelam culpæ futuræ: sicut cum homo ieiunat, per hoc præbetur ei remedium contra futuras concupiscentias carnis. Item quarto considerandum est, quod sacerdos potest penitenti satisfactionem iniungere vel ex proprio arbitrio, vel eia ex consilio alieno. Est ergo dicendum quod sicut potest sacerdos iniungere satisfactionem penitenti ex arbitrio alieno, & ex arbitrio ipsius penitentis, sicut si dicat, Facias hoc si potes, & si non potes, facias hoc. Et simile uidetur cum sacerdos dicit, Quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum. Videtur autem satisfactio conueniens, quod sacerdos non oneret penitentem graui pondere satisfactionis, quia sicut paruus ignis a multis lignis superpositis facili extinguitur, ita posset contingere quod paruus affectus contritionis in penitente nuper excitatus, per graue onus satisfactionis extingueretur peccatore totaliter desperante. Vnde melius est quod sacerdos penitenti indicat quanta penitentia esset sibi pro peccatis iniungenda, & iniungat sibi nihilominus aliquid, quod penitens tolerabiliter ferat, ex cuius implerione affluat ut maiora impleat, quæ etiam sacerdos sibi iniungere non attentasset, & hæc quæ præter iniunctionem expressam facit, accipiunt maiorem uim expiationis culpæ præteritæ ex illa generali iniunctione qua sacerdos dicit, Quicquid boni feceris, sit tibi in remissionem peccatorum, unde laudabiliter constituit hoc a multis sacerdotibus dici, licet non habeant maiorem uim ad præbendum remedium contra culpam futuram, & quantum ad hoc talis satisfactio est sacramentalis in quantum uirtute clauium est culpæ commissæ expiatiua.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS XXIX.

Vtrum ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum ut iterato dicat.

AD SECUNDUM sic proceditur. Vt quod ei qui omisit dicere diuinum officium, sit iniungendum ut iterato dicat. Qui enim tenetur ad aliquod debitum speciale implendum, non potest liberari nisi debitum soluat. Si ergo aliquis tenebatur ad hoc debitum, ut scilicet diuinum officium diceret, ut quod non possit absolui, nisi hoc debitum soluat.

SED CONTRA est, quod penitentia sunt arbitrarie, ergo pro peccato talis omissionis quæcumque penitentia secundum arbitrium sacerdotis potest imponi.

RESPON. Dicendum, quod in omni diuino officio

ar. 21. ca. ad i. de temp. officio.

ar. 21. ca. ad i. de temp. officio.